

Határtalan remény

Olvashattuk, hogy a szlovén határőrök kétszer is sztrájkoltak. Magasabb fizetést szeretnének, ezért a nyugati határ mentén, Rédcinsnél kínosan betartották a szolgálati szabályzatot. Rettenetesen lelassult a közlekedés. Akadt olyan átkelő, akinek tíz percet is kellett várakoznia. Sokan nem bírták; fogták magukat és elporzottak Felső-szölnök vagy Bajánsenye irányába. A tulajdonképpen mulatságos sztrájkról (?), munkabeszüntetésről (?) két jellemző mozzanat öltik fel.

Az egyik magyar politikus nevéhez fűződik. Választási céllal járja az országot, s aligha véletlen, hogy éppen egy kelet-magyarországi lapban fejtegette az egyébként elgondolkodtató összefüggést: Bécs be- és kijáratánál, a hegyeshalmi átkelón több sáv található, mint az orosházi határőrigazgatóság 290 kilométeres szakaszán. S ha nem elég szemléletes a kétségkívül elvont példa, akkor egy személyes adalék. Tavaly, halottak napjára vittem volna át hetven fölötti apámat a határ túlsó oldalára. Ki tudja, megnézheti-e még egyszer az erdélyi falu temetőjében nyugvó apját-anyját, elhunyt rokonainkat. Nos, kezdtük Nagylaknál, folytattuk Gyulavárinál, elmentünk a méhkeréki ideiglenes átkelőhelyre, sőt még följebb, Biharkeresztesre is. Tíz és húsz óra között kellett volna várakozni, s ezt bizony nem vállaltam egy idős emberrel. Szerencsére apám azóta is elfogadható egészségi állapotban van, de még mindig nem döntöttük el, hogy az idén megkockáztatjuk-e a gyertyagyújtást az erdőhegyi sírok között.

Bár a jelek nem túl kedvezőek.

A legfrissebb információk szerint Nagylaknál harminc órát kéne rostokolni (az igazság kedvéért hozzá kell tenni, hogy a hivatalos adat csupán a kamionokra vonatkozik; akik jártak mostanában arrafelé, azt mondják, hogy személyautóval harmadannyi idő alatt is megúszhatni). Gyulánál tizenhat óra a várakozás, Biharkeresztesnél hét, Ártándnál viszont „csak” két óra. De ha valaki nem Erdélybe akar látogatni, hanem például a Kárpátaljára, akkor Záhonyánál tizenhat órát kell elmélnednie a kelet-európai határok átjárhatóságáról.

Szörnyű a huszadik század legvégén, az évezredváltás küszöbén, a civilizáció sohasem tapasztalt virágzása idején határőrök és vámosok közt várakozni. Amikor a filozófusok és politikusok az országhatárok spiritualizálódásáról papolnak. Talán még el is hiszi, amit írunk és mondanak. Szörnyű?

Gyűjtögetem az adatokat Európa keleti részéből. Rusze és Giurgiu között, a Dunán átível egy híd; későnyári jelentés szerint harminchat óra szükséges ahhoz, hogy valaki eljusson Bulgáriából Romániába. Lengyelország és Litvánia közt van egy határállomás; koraoszi jelentés szerint oda vagy vissza két teljes napig kell tologatni a takarékosági – no és üzemanyaghiányi – okból kikapcsolt motorú autókát. A nemrégiben külvált Csehország és Szlovákia közt van egy olyan határátkelő, ahol nem az autósok utaznak, hanem a szlovák vámosok – a kamionosokra. Vagy napokig várakoztatják, vagy el irányítják őket. És akkor még nem szölvünk a polgárháborús Jugoszlávia önállósodott köztársaságairól, ahol a határ mentén nemcsak hogy megvárakoztatják az embert, hanem még le is löhetik.

A kilencvenes évek legelején ösztöndíjasként huzamosabb időt töltöttem Németország nyugati csücskében, a francia határ közelében. A helybéli beszámoltak az ősi német-francia ellentétről, amely csak a legutóbbi évszázadban több háborút is eredményezett. Ácsingózva néztem a túlpan lévő házakra-hegyekre, hiszen az ösztöndíjas szabályzat szerint csupán a célsország területén tartózkodhattam. „Rá se ránts – mondta saarbrückeni barátom –, útlevél nélkül is átruccanhatunk.” Kocsiba vágunk magunkat, s lehet, hogy hihetetlen, de az átkelőhelyen nem láttunk határőrt, csak egy vámos tisztelgett hanyagul, továbbot intve.

Pedig nem is túl régen a határ két oldalán élők gyűlölték, mi több: öldösték egymást. Mint mifelénk, mostanában.

Legalább a remény legyen határtalan.

Zöldi László

■ Amint arról már hírt adtunk: a közelmúltban munkaértekezletre gyűltek össze Szegeden 16 kelet-európai ország szülésznőgyógyászai valamint az emberi szaporodás egészségügyi kérdéseivel foglalkozó nemzetközi szervezetek képviselői. A Nemzetközi Szaporodáskutató Bizottság és a WHO emberi szaporodást kutató szegedi központja által szervezett háromnapos tudományos tanácskozás végeztével beszélgettem dr. Kovács László egyetemi tanárral, a SzOTE szülészeti és nőgyógyászati klinikájának igazgatójával arról, milyen kép alakult ki hazánk és a volt szocialista országok népesedési helyzetéről, az ezzel összefüggő egészségügyi ellátásról, s van-e remény arra, hogy etéren is fölzárkózzunk a fejlettebb országok színvonalára.

■ **Professzor úr! Mi készítette a nemzetközi szervezeteket arra, hogy tudományos tanácskozást szervezzenek régióink népesedési állapotáról, az ezzel kapcsolatos kutatásokról, az egészségügy szolgáltatásairól? Olyan nyilvánvaló lenne a különbség ezügyben is a kelet-európai és a nyugati országok között?**

– Három esztendeje volt már egy hasonló, kelet-nyugat európai kezdeményezés, amikor ugyancsak Szegeden tartottak nemzetközi konferenciát az emberi szaporodással foglalkozó kutatók. E régió elmaradottsága, amely természetesen akkor is szembeötlő volt, azóta sem enyhült, így kézenfekvő: a szakmai és ellátásbeli különbségek fölszámolása további erőfeszítéseket igényel a fejlettebb országoktól is.

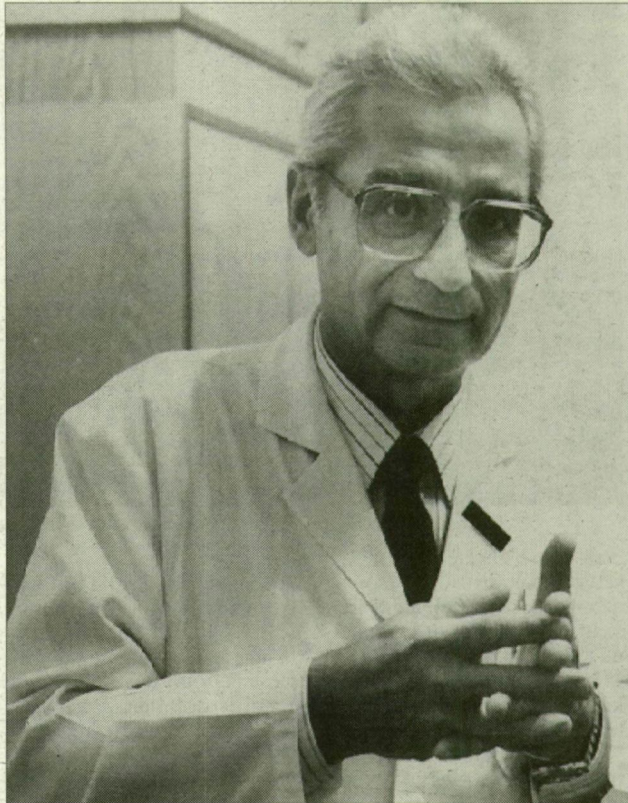
■ **Mely nemzetközi szervezetek szánták el magukat a segítségnyújtásra, melyek képviseltették magukat a napokban befejeződött értekezleten?**

– Eljöttek Szegedre a WHO mellett az USA Népeségkutató Intézete fogamzásgátlással foglalkozó osztályának, a Nemzetközi Családtervezési Szövetségnek, a Nemzetközi Családegészségügyi Kutató Központnak, az Egyesült Államokbeli Népkutató Tanácsnak, a Nemzetközi Egészség Alapítványnak a képviselői, és jelen volt a gyógyszeripar számos szakembere is.

■ **Az angol nyelvű konferencia témája a „repro-**

■ Kelet-nyugati párbeszéd a szaporodásról A cél: hátrányos helyzetünk fölszámolása

Beszélgetés dr. Kovács László professzorral

ductive health”, erre jószerevével még megfelelő, jól hangzó magyar kifejezésünk sincs. Mit értsünk „szaporodási egészség”-en?

– Minden olyan kérdés ide tartozik, amely az ember szaporodó képességét, termékenységet, szexuális életét befolyásolja. Magába foglalja a családtervezést, a fogamzásgátlást, a művi abortuszt, az anyae és gyermekvédelmet, a gyermekgondozást, a szexuális úton terjedő betegségek megelőzésének, ellenőrzésének módjait, a meddőség kezelésének lehetőségeit csakúgy, mint a csecsemőhalálozást.

■ **Milyen képet festettek régióink népesedéséről az egyes országok képviselői?**

– Egyértelműen beigazolódtott a kelet-európai országok hátrányos helyzete a nyugatiakkal szemben. Rosszabbak a születési arányszámaink, ma-

gasabb a csecsemőhalálozás és az anyai halálozás is, gyakrabban a művi vetelés, gyerebbek vagy hiányosak a fogamzásgátlás lehetőségei. Jelentős gond a meddőség és a nemi betegségek terjedése.

■ **Föltehetően, miként a politikában, az egészségügyi helyzet megítélésében sem lehet egy kalap alá venni a „keleti blokk” országait...**

– A kérdőíves fölmérésekből, az elhangzott beszámolókból kiderült, hogy bizonyos mutatókban valóban lényeges eltérés mutatkozik a volt szocialista országok között is. Míg az átlagot „lehúzzák” például Románia és Albánia egyes adatai, Magyarország némely esetben javítja az összképet.

■ **Mondana példákat, professzor úr?**

– A munkaértekezleten 16 kelet-európai ország 350 milliós népességéről, köztük 81

millió fogamzóképes korú nőről igyekeztünk képet alkotni. Ebben a régióban évente 4 millió a szülések száma, és 6 millió asszony veti alá magát művi abortusznak. Átlagosan a párok 40 százaléka alkalmaz valamilyen fogamzásgátló eljárást. Ez elképesztően alacsony arány, s magyarázatot is ad a túl sok abortuszra. S hogy példát mondjak a régió országai közötti eltérésekre is: míg Romániában a nők 10 százaléka védekezik valamilyen módon, hazánkban 70, Szlovéniában pedig 90 százalékuk. A hormonális fogamzásgátlót használók között Magyarország az első helyen áll. Csecsemőhalálozásban a közepmezőnyben vagyunk, nálunk a szülések számának 70 százaléka volt a művi vetelés, egy év alatt ez az arány valamelyest javult. Romániában viszont háromszor, Oroszországban kétszer annyi az abortusz, mint a szülés.

■ **Gondjaink ismeretében miképpen tudnak segítséget nyújtani a nemzetközi szervezetek?**

– A munkaértekezlet megteremtette a lehetőséget annak, hogy élő párbeszéd alakuljon ki a keleti és a nyugati szakemberek között. A hiányszágok és szükségletek ismeretében saját programjaikat ezekhez igazítják majd. Főlkészülnek műszerek, gyógyszerek, reagensek, fejlett technológiák, vizsgálati módszerek átadására. Szükség lesz a lakosság fölvilágosítására, de az orvosi ismeretek továbbfejlesztésére is. A tudás-, a gyógyszer- és eszközhiány megszüntetése mellett az egyik legnagyobb kihívásnak az tűnik, hogy az évtizedek alatt beidegződött helytelen szemlélet töröltesék ki a fejekből. Márpedig ez sem megy egyik napról a másikra.

Chikán Ágnes

Megkérdeztem tíz ismerőst, mit mond nekik az a szó, hogy „Teajon”. Sajnálatosan semmit. Pedig Teajon – „tí-dzson”-nek ejtik – annak a világkiállításnak a helyszíne, amely a mi 1996-os budapesti expónknak az idei előzetese: egy B típusú világkiállítás. Vajon a budapesti expóról is ennyit fog tudni a világ másik fele?...

A dél-alföldi régió területi főépítész, Kiss Lajos nemrégiben jött haza a koreai világkiállításról. Találkozásunkor először is az ország bemutatására kértük. S megtudtuk: a 99 ezer 200 négyzetkilométer területű, 43,5 millió lakosú Korea körülbelül 70 százaléka hegyekkel borított, a mérsékelt égövi fekvésnek köszönhetően a négy évszak jól elkülöníthető. Az utóbbi 30 évben látványos, főként mennyiségi fejlődést ért Korea most gazdaságilag a minőségi váltásra startol – amire nyilván rá is szölgált, mert hiszen például az Expotown-ban alig van élet, a szolgáltatások gyenge színvonalúak. S már itt is vagyunk főtémánknál...

A világkiállításon 108 or-

■ **Teajon '93 – avagy B típusú világkiállítás Koreában**

Expo - hazafias eltökéltséggel

szág mutatkozott be a Szöültől 150 kilométerre fekvő Teajonban. A 400 ezer lakosú város – hogy ne csak az ország fővárosa gazdagodjék – a fejlődés ígéretére alapozva kapta meg a expó rendezésének jogát. S a tények ezt is igazolják: építettek egy 3300 lakásos városnegyedet, melynek lakásait utóbb eladni szándékoznak, a pavilonok utóhasznosítását pedig – már amelyiket nem bontják le – tudományos-technikai parkként képzelik el. (20 év alatt egyébként összesen 2 millió lakást építettek Koreában – olyanok is, mondja Kiss Lajos!)

A magyar pavilonról a híradások már tudtul adták, hogy kívülről gyermekrajzok díszítik – bévül pedig a magyar Nobel-díjasok életművét bemutató tárlók díszlenek. A magyar pavilon igazgatója, Kis-martoni Endre szerint a hazai bemutatkozás közepes látogatottsággal büszkélkedhet eddig-

Fotó: Kiss Lajos

– november 7-éig lesz nyitva a kiállítás, addig még sok nézőre számítnak. A film, ami Magyarországot mutatja be, nem annyira „háborús”, mint a se-villai...

Apropó, Sevilla! Kiss Lajos szerint a spanyol világkiállítás

szervezői előrelátóbbak voltak, ami a zöldek telepítését illeti. (A Délmagyarország 1990-ben adta hírl, hogy Sevilleben egy éve előnevelik és már ültetik a növényeket!) A koreai világkiállítás zöldnövényzete ugyanis késésben volt...

Hazafias eltökéltség – e kifejezéssel jellemezhető a koreai nagy show, s ezen nem csupán az ország „militarizáltságára”, s ezáltal szinte az összes létező egyenruhást mozgósító expószervezésre célzott beszélgetőpartnerem, hanem arra is, hogy a költségek nagyobb részét a koreai kormány fedezte. (Hm...) Saját pavilonnal csak a nagy koreai cégeket engedték megjelenni – ennyit az ottaniak cégvédelmi szokásairól! A teajon-i Disneyland – mert hogy az volt, néppünepély a javából – 10-12 millió látogatóra számított, s csupán 5 százalékra becsülték előzetesen a külföldiek részvételét. Ami a hazaiakat illeti, 70 százalékukat szervezeten vitték kiállításnézőbe. Ezen itthon is el kellene gondolkodni. Meg azon is, hogy az expó idejére hazamentek a külföldön élők – úgymond „szolgálni a hazát”.

Arányosan kimérték egyébként a hazaiaknak és a külföldieknek szánt területeket – 25-25 hektár jutott, egyformán. S további 40 a parkolókra, zöldfelületekre. Amelyeknek nem csupán az volt a bajuk, hogy nem igazán voltak készen, ha-

nem az is, hogy esőben igen-csak csúsztak a betonnal fedett részek. A külföldi kiállítók arra panaszkodtak, hogy későn kapták meg a megépített pavilonok terveit – így legfőképpen a költségeket nehezen lehetett előre számítani.

Ami pedig a személyes benyomásait illeti a főépítésznek, azt mondja: „de ja vu”, azaz mintha már látta volna ezt valahol. Talán Sevilla köszön vissza... Ahol viszont nem működött a Hungary Direct, Teajon-ban viszont kitűnően. Valamint az ország két műholdja is, ezzel is Európát köpirozva. A meghatározhatatlan fazonú kabalababa sem volt egyébként „vágott szemű”...

Aki ezek után sajnálja, hogy nem látta Teajont a világkiállítás alkalmából, s nem tapasztalta meg személyesen „a fejlődés új útjainak kihtvárait” – ez volt az expómottó – , még nem késelt le: 1994-et ugyanis a „Látogasd meg Koreát!”-akció évének nyilvánították.

Pálffy Katalin